

THE ROLE OF EDUCATION IN HUMAN RESOURCES MODELING

ULOGA OBRAZOVANJA U FORMIRANJU LJUDSKOG KAPITALA

MUSTAPIC, Zrinka & PISKER, Barbara

Abstract: *This paper analyses the role of education in human resources modeling. Although the notion of human capital is crucial in analyses of economic growth, the components that are modeling human capital are difficult to evaluate. This paper presents shortly the quantitative and qualitative indicators that prove fundamental role of education in formation of human capital.*

Key words: *human resources, knowledge, education, economic growth*

Sažetak: *U radu se analizira uloga koju obrazovanje ima u formiranju ljudskog kapitala. Ljudski kapital ima evidentnu ulogu u izračunima gospodarske stope rasta, no sastavnice koje ga određuju teže su mjerljive. Stoga je obrazovanje metrički najvažnija komponenta u determiniranju ljudskog kapitala. Ovaj rad ukratko analizira kvantitativne i kvalitativne pokazatelje važnosti obrazovanja u formiranju ljudskog kapitala.*

Ključne riječi: *ljudski kapital, znanje, obrazovanje, ekonomski rast*

Author's data: Zrinka **Mustapic**, mr.sc., Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Zagreb, zrinka.mustapic@zsem.hr; Barbara **Pisker**, prof., Veleučilište u Požegi, Požega, bpisker@vup.hr

1. Uvod

Uloga ljudskog kapitala izuzetno je važna u procjenama ekonomskog rasta. U Hrvatskoj se mora pojačati svijest da budući ekonomski razvoj u najvećoj mjeri ovisi o kvaliteti ljudskih potencijala, dok nas usmjerenost samo na prirodne resurse i klasične tehnologije dugoročno ostavljaju fiksiranim u industrijama niskih profita i niskih plaća. Svoj daljnji razvoj zemlja mora pretpostavljati na mogućnosti korištenja i proizvodnje novih tehnologija, čime ljudski kapital postaje dominantni proizvodni faktor, a znanje osnovna pretpostavka budućeg razvoja.

Kod ulaganja u vrijednosti čovjeka (ljudskog kapitala), treba očekivati da će prihodi od rada nadomjestiti uloženo vrijeme i trud, uzimajući u obzir biološke specifičnosti čovjeka (prosječno vrijeme radne sposobnosti unutar životnog vijeka). Specifičnost ljudskog kapitala je i u tome da se njegova vrijednost nekorištenjem (zbog nezaposlenosti na primjer) smanjuje, dok se kroz proces proizvodnje, rada i stvaranja ljudski kapital uvećava kroz učenje (learning by doing), za razliku od fizičkog kapitala koji se u proizvodnom procesu troši, odnosno umanjuje mu se vrijednost kroz amortizaciju. Pojavom nove ekonomije, ekonomije zasnovane na znanju važnost ljudskog kapitala postaje još značajnija u determiniranju ekonomskog rasta.

2. Važnost obrazovanja u formiranju ljudskog kapitala

Većina empirijskih istraživanja od 1980.ih pa nadalje analizira povezanost ulaganja u formiranje ljudskog kapitala i ostvarenih stopa gospodarskog rasta.

Pojavom pojma *nove ekonomije* na početku 21. stoljeća, kao osnovni faktori rasta i razvoja identificiran je upravo ljudski faktor ili još preciznije, elementi proizvodnog faktora rada koji omogućuju stvaranje, upravljanje, proizvodnim procesima.

Ti elementi koji čine vrijednost ljudskog faktora, uz biološke osobine svakog pojedinca određeni su količinom i kvalitetom informacija i znanja koju pojedinac posjeduje i implementira u svoje radne i proizvodne napore. Udio vrijednosti informacije, koji uključuje i znanje, raste u odnosu na vrijednost kapitala, a osnovno bogatstvo čine nematerijalni resursi (informacije, znanje, patenti), pa i globalna ekonomija sve više postaje fluidna, inputi prenosivi (mobilni), a istraživanje i razvoj novih tehnologija sve važnije.

U konceptu nove, globalne ekonomije informacija postaje ključni element, ona se može višekratno koristiti od više korisnika, no može zastarjeti i izgubiti na vrijednosti. Znanje možemo opisati kao nesuparničko i isključivo [1].

2.1. *Metrika u procjeni obrazovanja*

Ako aproksimativno pokušamo valorizirati formiranje faktora ljudskog kapitala (i njegove neosporne uloge u formuli ekonomskog rasta) moramo prije svega razmotriti komponente koje sačinjavaju ljudski kapital: biološke specifičnosti svakog pojedinca, obrazovanje, motivacija, vještine, infrastrukturni okvir i podrška države (mjerene kroz stope participacija u obrazovanju, izdatke javnog sektora za ulaganje u obrazovanje, stope povrata od ulaganja u obrazovanje).

Najveću mjerljivu vrijednost formiranju ljudskog kapitala daje obrazovanje. Kvaliteta ljudskog kapitala određena je kvalitetom sustava unutar kojeg je nastala. Obrazovanje, osim svoje formalne komponente (predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolsko, srednjoškolsko, više i visoko obrazovanje, te cjeloživotno učenje) sadrži i onu neformalnu, koja obuhvaća obiteljski odgoj i obrazovanje. Informalno obrazovanje obuhvaća samostalno, nenamjerno i prigodno učenje (obrazovanje uz pomoć medija, knjiga, filmova i sl.). [2]

Najveća pozornost pridaje se formalnom obrazovanju, a metrika usmjerena na valorizaciju obrazovanja najčešće je određena varijablama koje omogućuje kvantitativne procjene uloge obrazovanja u formiranju ljudskog kapitala kao što su: stopa participacije u obrazovanju (po dobnim skupinama, po spolu i sl.), prosječan broj godina studiranja, izdvajanja za javno obrazovanje itd.

Pregledom kvantitativnih pokazatelja uočava se pozitivna korelacija sa zapošljivosti (employability) koja predstavlja kvalitativnu informaciju o učincima obrazovanja u svrhu zapošljavanja. Zapošljivost definiramo kao sposobnost pronalaska i zadržavanja posla, kao i mogućnost pronalaska novog posla u slučaju nezaposlenosti. Tablica 1 daje uvid u obrazovnu strukturu radne snage u Hrvatskoj. Iz tablice je vidljivo da najveći dio stanovništva u Hrvatskoj prema stupnju obrazovanja ima srednju stručnu spremu, njih 42% (podaci DZS, 2007.), a istovremeno oni imaju i najveći udio među nezaposlenima (podaci obuhvaćaju kumulativ trogodišnjih i četverogodišnjih strukovnih srednjih škola i gimnazija). Najbolju zapošljivost, očekivano, ima onaj dio stanovništva koji ima i najveći stupanj obrazovanja: iako u ukupnoj populaciji participira sa svega 9%, među zaposlenima visokoobrazovanih je 16%, a među nezaposlenima tek 4%.

Podaci iz tablice 1 govore o iznadproporcionalnoj zapošljivosti visokobrazovane radne snage, što još jednom, potvrđuje stavove autorica, o potrebi povećanja ulaganja u obrazovanje, (pod određenim uvjetima [3] - ograničiti vrijeme studiranja koje subvencionira država, ulagati u kvalitativni aspekt obrazovanja u većoj mjeri u odnosu na režijske i materijalne troškove i sl.), što bi zasigurno pomoglo povećanju produktivnosti i konkurentosti radne snage u Hrvatskoj.

Stupanj obrazovanja:	Obrazovna struktura stanovništva	Obrazovna struktura zaposlenih	Obrazovna struktura nezaposlenih
Osnovna škola i manje	40%	31%	30%
SSS	42%	45%	63%
VŠS	9%	8%	3%
VSS i više	9%	16%	4%

Tablica 1: Obrazovna slika Hrvatske, obrada autora

Kvalitativna metrika na području obrazovanja osim zapošljivosti obuhvaća i prilagođenost obrazovne strukture radnika potrebama poslodavaca. Prema istraživanju područnih službi s terena na uzorku od 515 poslodavaca iz različitih županija, Hrvatski zavod za zapošljavanje [4] navodi za 2008. godinu kao najveću disproporciju u očekivanjima poslodavaca u odnosu na kompetencije radnika nedostatak strukovnih znanja radnika u čak 59% slučajeva, dok je nedostatak tehničkih znanja (uključujući poznavanje rada na računalu) iskazalo visokih 29% ispitanika, a najmanje se osjetio nedostatak znanja stranih jezika kod radnika što kao najveći problem navodi 9% anketiranih, a ostali razlozi prevladavaju kod 3% anketiranih poslodavaca.

Ovakvi podaci s terena ukazuju kako je s kvalitativnog aspekta naš sustav obrazovanja neadekvatan potrebnim znanjima i vještinama koje zahtijeva suvremeno tržište rada. Možemo stoga zaključiti da su neophodna dodatna ulaganja u obrazovanje, ali i promjene u načinu poučavanja na svim razinama obrazovanja. Dojam je autorica da kašnjenje s implementiranjem promjena u nacionalni obrazovni sustav ne može biti opravdan samo i isključivo nedostatkom materijalnih sredstava, već treba ponovno i sustavno podizati svijest u društvu o važnosti obrazovanja, znanja i vrijednosti koju ono nosi i za pojedinca, ali i cjelokupnu zajednicu. Cilj je ovog rada još jednom ukazati na potrebu za sustavnim naglašavanjem vrijednosti koju znanje pruža, te je stoga potrebno i dodatno osvješćivanje nastavnog osoblja da u prenošenju znanja nije bitno jedino stručno znanje i kompetencija, već da se u procesu učenja prenose također i vještine korištenja suvremenih alata i tehnologija, komunikacijske vještine, poslovni bonton itd.

Slika 1: Nekompetentnost radnika u zahtjevima poslodavaca, 2008.godine

3. Zaključak

Iako je važnost i uloga ljudskog kapitala za ekonomski rast već desetljećima neosporna empirijska činjenica, u Hrvatskoj se i dalje ne čine dovoljni naponi za poboljšanjem te komponente. To je vidljivo i iz kratke analize ovog rada koji osnovnim kvalitativnim pokazateljima o zapošljivosti s obzirom na obrazovnu strukturu radnika još jednom dokazuje da je neophodno ulagati u obrazovanje, točnije u poboljšanje kvalitete obrazovanja budući da su potrebe tržišta rada bitno drukčije u zahtjevima koji se stavljaju pred radnika u odnosu na znanja i vještine koju hrvatska radna snaga posjeduje.

4. Literatura

- [1] Bejaković, P. (2006). Uloga obrazovnog sustava u postizanju zapošljivosti i konkurentnosti radne snage u Hrvatskoj, *Društvena istraživanja*, br. 3 (83), Zagreb, 2006
- [2] Babić, Z. (2004). Participacija i ulaganje u obrazovanje, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 101/2004, Zagreb
- [3] Filipić, P. (2009). Makroekonomija gubljenja statusa redovitog studenta ili fiskalne posljedice nepoloženog ispita, *Financijska teorija i praksa* 33(1), Zagreb
- [4] *Dostupno na:* <http://www.hzz.hr/default.ID=6743ankete+poslodavaca> *Pristup:* 23-03-2010.

Photo 124. Lectures -1st International Conference Vallis Aurea 2008. / Predavanja- 1. međunarodna konferencija Vallis Aurea